

NORGES HØYESTERETT

Den 4. mai 2006 avsa Høyesterett dom i

HR-2006-00749-A, (sak nr. 2006/291), straffesak, anke,

B

(advokat Erling O. Lyngtveit)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(førstestatsadvokat Berit Sagfossen)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Stang Lund**: Saken gjelder utmåling av straff og idømmelse av oppreisning for grovt uaktsom forvoldelse av betydelig skade på legeme eller helbred under utøvelse av virksomhet som ”healer”.
- (2) Oslo statsadvokatembeter satte 15. juni 2004 B, født 00.00.1967, under tiltale for blant annet overtredelse av straffeloven § 238. Grunnlaget var følgende:

”Mandag 14. og tirsdag 15. april 2003, i ----veien 0 på X i Y, ga han som ”healer” A så mange tabletter inneholdende kalium at A ble forgiftet og fikk hjerte- og respirasjonsstans, ble innlagt i sykehus frem til juli 2003 og ble varig arbeidsufør.”
- (3) Nedre Romerike tingrett avsa 8. mars 2005 dom som for denne tiltalepost hadde slik slutning:

”...

 2. **B, født 00.00.1967, dømmes for overtredelse av straffeloven § 238 til en straff av fengsel i 5 – fem – måneder. Til fradrag i straffen kommer 1 – en – dag for utholdt varetekt.**
 3. **Med hjemmel i straffelovens § 29 nr 2 fradømmes han for alltid retten til å ta syke i kur.**
 4. **B dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse å betale oppreisning til A, ---veien 0, ---- Z, med 50 000 – femtitusen – kroner.”**
- (4) B anket til Eidsivating lagmannsrett, som 11. november 2005 avsa dom som for straffekravet og oppreisningen hadde slik slutning:

”1. B, født 00.00.1967, dømmes for overtredelse av straffeloven § 238. Straffen settes til fengsel i 5 – fem – måneder, samt tap for alltid av retten til å drive virksomhet som alternativ behandler av sykdom mv, jf. straffeloven § 29 nr. 2. Fullbyrdelsen av 90 – nitti – dager av fengselsstraffen utsettes etter reglene i straffeloven §§ 52–54 med en prøvetid på 2 – to – år. Varetektsfradraget er 1 – en – dag.

2. Tingrettens dom, domsslutningen pkt. 4, stadfestes.”

- (5) B har anket til Høyesterett over lovanvendelsen, saksbehandlingen, straffutmålingen og rettighetstapet og tilkjennelse av oppreisning til fornærmede. Høyesteretts kjæremålsutvalg tillot 9. mars 2006 anken fremmet for straffutmålingen, herunder rettighetstapet, og det borgerlige rettskrav.
- (6) *Jeg er kommet til at straffen bør settes noe ned.*
- (7) Forsvareren for Høyesterett har utenom anken gjort gjeldende at lagmannsrettens dom må oppheves etter straffeprosessloven § 342 annet ledd nr. 3 på grunn av feil ved saksbehandlingen. Det var uriktig av retten å pådømme saken før Den rettsmedisinske kommisjon hadde uttalt seg om den sakkyndiges rapport.
- (8) Den rettsoppnevnte sakkyndiges rapport 10. oktober 2003 ble umiddelbart før ankeforhandlingen forelagt Den rettsmedisinske kommisjon. Kommisjonen uttalte 8. november 2005 at den ikke hadde bemerkninger til den sakkyndiges generelle omtale av kalium og kaliumforgiftning, eller hans vurdering av effekten av inntak av angitte doser kalium. Derimot fant kommisjonen at den sakkyndiges vurderinger av den målte kaliumverdi ikke kunne bedømmes på det foreliggende grunnlag. Under ankeforhandlingens første dag 9. november fikk den sakkyndige tilleggsmandat og utarbeidet samme dag et skriftlig tillegg til rapporten fra oktober 2003. Dagen etter forklarte den sakkyndige seg på ny.
- (9) Tillegget ble forelagt Den rettsmedisinske kommisjon i slutten av november. Kommisjonen uttalte 22. mars 2006 at kaliumkonsentrasjonen før hjertestansen ikke kan fastslås med rimelig sikkerhet, og at de slutninger man kan trekke ut fra analyseresultatet, vil måtte innebære tilsvarende usikkerhet.
- (10) Domfelte anfører at kommisjonens første uttalelse skulle medført at lagmannsretten etter straffeprosessloven § 294 jf. § 147 utsatte forhandlingen inntil kommisjonen også hadde behandlet den sakkyndiges tilleggsrapport. Kommisjonens siste uttalelse reiser spørsmål om overdose av kalium var årsak til hjerte- og respirasjonsstansen. Rettergangsfeilen kan således ha virket inn på dommens innhold til skade for domfelte.
- (11) Jeg bemerker at under bevisføring om skyldspørsmålet var antallet tabletter fornærmede inntok under ”healingen” og hjemme, ett av flere sentrale bevistema. Den sakkyndige konkluderte i rapporten fra oktober 2003, og i tillegget utarbeidet under ankeforhandlingen, med at fornærmede hadde en livstruende kaliumforgiftning som skyldtes inntak av Kaleroid tabletter. Jeg forstår den siste uttalelse fra Laboratorieteknisk gruppe i Den rettsmedisinske kommisjon slik at den utfyller sakkyndiges uttalelse i tillegget om at det er vanskelig å gi et sikkert svar på i hvilken grad acidose (økt surhetsgrad i blodet) påvirker kaliumverdien. Dette var lagmannsretten kjent med etter sakkyndiges tilleggserklæring og forklaring andre rettsdag. Usikkerhet for så vidt angår

slutninger som kan trekkes ut fra analyseresultatet, har således vært en del av grunnlaget for lagmannsrettens bevisbedømmelse. Etter min mening er det ingen rettergangsfeil at lagmannsretten ikke besluttet å utsette ankeforhandlingen i påvente av ny uttalelse fra Den rettsmedisinske kommisjon.

- (12) Jeg går så over til å behandle anken over straffutmålingen og herunder det idømte rettighetstap.
- (13) Domfelte, som er 39 år, er tidligere straffet for narkotikaforbrytelse, legemsbeskadigelse og innførsel av medikamenter utenom toll. Han er nå kjent skyldig i uaktsomt å ha forvoldt betydelig skade på legeme eller helbred. Dette skjedde i forbindelse med at fornærmede oppsøkte ham sammen med en niese for å få behandling for en betennelse i en arm. Lagmannsretten beskrev det straffbare forholdet slik:

”... Healingen besto i at tiltalte førte hendene sine over kroppen til de to pasientene og berørte den lett enkelte steder. Det er på det rene at tiltalte, ved to anledninger denne første kvelden, ga pasientene kaliumtabletter som de spiste der og da. Tiltalte tok også selv en neve tabletter. Det er videre på det rene at fornærmede og niesen fikk med seg ca 15–20 tabletter etter avsluttet behandling den første kvelden, med tanke på at de skulle kunne ta flere etter behandlingen. Under den andre konsultasjonen neste kveld nevnte fornærmede, som har utlagt tarm, at hun hadde funnet tilsynelatende hele tabletter i stomi-posen, og at hun dermed var i tvil om kroppen hadde tatt opp kalium fra tablettene. Tiltalte og fornærmede snakket på den bakgrunn om muligheten for å få tak i flytende kalium i stedet. Likevel ble det til at fornærmede fikk flere tabletter av tiltalte, som hun tok i løpet av behandlingen.

Når det gjelder de nærmere omstendigheter omkring utdelingen av kaliumtabletter, legger lagmannsretten til grunn som bevist at det var tiltalte som tok opp spørsmålet om å ta kaliumtabletter [på bane]. Retten legger til grunn at han forklarte pasientene at healingen gjorde at kroppen fikk behov for kalium, og at kalium blant annet hjalp mot muskelkramper. Til sammen ga tiltalte hver av pasientene minst 10 tabletter, som de spiste mens de var i behandlingslokalet mandag kveld. Videre legger retten til grunn at han anbefalte dem å ta ytterligere tabletter 2–3 ganger i døgnet etterpå.”

- (14) Lagmannsretten la til grunn at tiltalte, på spørsmål fra fornærmede om det kunne være farlig å få i seg for mye kalium, svarte at kroppen ville skille ut et eventuelt overskudd gjennom urinen ”på samme måte som for eksempel c-vitamin”. Retten fant det også bevist at fornærmede fikk med seg pilleglasset med det som var igjen av tabletter etter behandlingen den andre dagen, og at hun tok noen tabletter denne kvelden. Lagmannsretten konkluderte med at fornærmede ble kaliumforgiftet ved inntak av tablettene som hun hadde fått av domfelte 14. og 15. april 2003. Om følgene uttalte lagmannsretten:

”... Kaliumforgiftningen førte til at hun fikk hjertestans. Da hun ble lagt inn på Aker sykehus om morgenen den 16. april 2003, var tilstanden livstruende. Ved hjelp av aktiv hjerte-/lungeredning, av pårørende og ambulanspersonell før innleggelsen og av medisinsk personell på sykehuset etterpå, kom hjertet i gang igjen etter ca to timer. Til tross for behandlingen hadde det likevel vært en kortere periode med mangel på oksygen til hjernen, og fornærmede ble påført en hjerneskade. Denne gir seg utslag blant annet i noe reduserte kognitive funksjoner, blant annet dårlig hukommelse, og fornærmede har etter skaden ikke kunnet være i vanlig arbeid.”

- (15) Lagmannsretten fant grunnlag for sterke bebreidelser mot domfelte for hans befatning med og uttalelser om kaliumtabletter overfor fornærmede. Etter å ha konstatert at det av

pakningsvedlegget gikk fram at man ved forebyggende bruk skal ta to tabletter daglig, fortsatte lagmannsretten:

”... Ved behandling av kaliummangel skal man ta et individuelt tilpasset antall etter anvisning fra lege, avhengig av kaliuminnholdet i blodet. Dette var tiltalte kjent med. Likevel har han for det første gitt fornærmede (og niesen) flere ganger den anbefalte doseringen under behandlingene, og for det annet anbefalt dem et fortsatt inntak som innebærer en ytterligere flerdobling i forhold til produsentens anvisning. Dette har han gjort uten å ha den ringeste faglige bakgrunn for sine vurderinger.”

- (16) Straffen for den som uaktsomt forvolder betydelig skade på legeme eller helbred, er bøter eller fengsel inntil tre år. Grovheten av slike straffbare forhold kan variere betydelig, og rettspraksis gir begrenset veiledning. Jeg finner det klart at domfeltes grovt uaktsomme forhold i utgangspunktet bør medføre idømmelse av en noe lengre ubetinget fengselsstraff. Han har som ledd i en helserelatert behandling mot vederlag utlevert Kaleriod tabletter, og anbefalt doseringer mange ganger større enn det som framgikk av pakningsvedlegget. Fornærmedes inntak av flere tabletter enn foreskrevet var en følge av domfeltes rolle som behandler og hans anbefalinger. Under domfeltes forklaring for lagmannsretten har det kommet fram at han ikke hadde noe som helst grunnlag for sine anbefalinger. Tvert om har domfelte feilaktig gått ut fra at et eventuelt overskudd av kalium ville bli skilt ut gjennom urinen. Hans grovt uaktsomme forhold førte til livstruende forgiftning med hjerte- og respirasjonsstans. Fornærmede hadde omkommet om ikke først pårørende, og deretter ambulansepersonell og medisinsk personell på sykehuset, ved aktiv hjerte- og lungeredning fikk hjertet i gang etter om lag to timer. Hun er påført en varig hjerneskade som førte til reduserte kognitive funksjoner.
- (17) Lagmannsretten i tilslutning til tingretten fant at fengselsstraffen burde vært 5 måneders ubetinget fengsel i tillegg til rettighetstapet. Tidsforløpet, som ikke skyldtes domfelte, medførte imidlertid at 90 dager ble gjort betinget. Jeg er enig i at en straff på fem måneders ubetinget fengsel sammen med varig rettighetstap ville vært et riktig utgangspunkt for en så alvorlig overtredelse av straffeloven § 238 om pådømmelse hadde funnet sted innen rimelig tid. Det er nå gått litt over tre år siden det straffbare forhold fant sted, noe som etter min mening er urimelig lang tid for en relativt enkel sak. Etter praksis skal urimelig langt tidsforløp normalt føre til en reduksjon av fengselsstraffen. Jeg finner etter dette 60 dagers ubetinget fengsel passende.
- (18) Etter dagjeldende straffelov § 29 nr. 2 om rettighetstap er domfelte for alltid fradømt retten til å drive virksomhet som alternativ behandler av syke mv. Ved lov 21. desember 2005 nr. 131 ble § 29 endret ved at bestemmelsene om rettighetstap i ny alminnelig straffelov ble satt i kraft 1. januar 2006. Da loven og resolusjonen om ikrafttredelse ikke har egne bestemmelser om virkeområde i tid, får etter någjeldende straffelov § 3 annet ledd annet punktum de tidligere regler anvendelse. Jeg er enig med tingretten og lagmannsretten i at domfelte ved den straffbare handling har vist seg varig uskikket til å drive helserelatert behandling utenfor helsetjenesten. Jeg tilføyer at lagmannsrettens domsslutning er utformet på grunnlag av lov 27. juni 2003 nr. 64 om alternativ behandling av sykdom mv., som avløste den tidligere kvakksalverlov fra 1936.
- (19) Lagmannsretten tilkjente, som tingretten, oppreisning med 50 000 kroner og tok blant annet i betraktning at fornærmede har et visst eget ansvar for inntak av tabletter. Ut fra domfeltes grove uaktsomhet, at det var bare tilfældigheter som gjorde at fornærmede ikke

omkom, og at hun ble påført varig hjerneskade, kan jeg slutte meg til lagmannsretten også på dette punkt.

- (20) Jeg stemmer for denne

D O M:

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at fengselsstraffen settes til ubetinget fengsel i 60 – seksti – dager. For øvrig forkastes anken.

(21)	Dommer Støle:	Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
(22)	Dommar Utgård:	Det same.
(23)	Dommer Coward:	Likeså.
(24)	Dommer Gjølstad:	Likeså.

- (25) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at fengselsstraffen settes til ubetinget fengsel i 60 – seksti – dager. For øvrig forkastes anken.